

5. Житловий кодекс Української РСР від 30.06.1983 № 5464-X [Електронний ресурс]. – (Законодавство України). – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5464-10>
6. Про практику розгляду судами трудових спорів [Електронний ресурс] : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.1992р. № 9 (Редакція станом на 25.05.1998. – (Законодавство України). – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92>
7. Кравчук О. Одиною матір'ю може бути визнана жінка, яка сама виховує й утримує дитину / О. Кравчук// Дебет-Кредит [Електронне видання] – 2010. – № 6. – Режим доступу до журн. <http://dtk.com.ua/show/6cid02209.html#top>
8. Про відпустки [Електронний ресурс] : Закон України від 15.11.1996р. № 504/96-ВР. – (Законодавство України). – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/504/96>
9. Про порядок надання соціальної додаткової відпустки одиницями матерям. Лист міністерство праці та соціальної політики України від 26.07.2010 р. N 2650/0/10-10/13 – Режим доступу http://hrliga.com/index.php?module=norm_base&op=view&id=229
10. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – (Законодавство України). – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

УДК: 349.2(477)

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДИХ СПЕЦІАЛІСТІВ В УКРАЇНІ

Клочко А.М.,
к.ю.н., доцент

Олійник К.М.,
аспірант

Сумський державний університет

Стаття присвячена висвітленню проблем, що виникають при працевлаштуванні молодих спеціалістів. Досліджуються питання забезпечення державних гарантій з цієї проблематики, розглядаються деякі шляхи подолання безробіття молоді. Аналізуються можливості стимулювання роботодавців у питаннях надання робочих місць молодим спеціалістам відповідно до нової редакції Закону України «Про занятість населення».

Ключові слова: молоді спеціалісти, працевлаштування, стимулювання.

Клочко А.Н., Олейник К.Н. / ОТДЕЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ТРУДОУСТРОЙСТВА МОЛОДЫХ СПЕЦИАЛИСТОВ В УКРАИНЕ / Сумский государственный университет, Украина

В статье рассмотрены проблемы, которые возникают при трудоустройстве молодых специалистов. Изучаются вопросы обеспечения государственных гарантий относительно данной проблематики, рассматриваются некоторые пути преодоления безработицы молодежи. Анализируются возможности стимулирования работодателей в вопросах предоставления рабочих мест молодым специалистам согласно новой редакции закона «О занятости населения».

Ключевые слова: молодые специалисты, трудоустройство, стимулирование.

Klochko A.M., Oliynyk K.M. / SEPARATE QUESTIONS OF LEGAL REGULATION OF THE EMPLOYMENT OF YOUNG SPECIALISTS IN UKRAINE / Sumy State University, Ukraine

The article covers the problems arising in the process of the young specialist's employment. The constitutional rights of workers according to the current Ukrainian legislation are enumerated. An attention is paid to the definition of the terms «young specialist», «the first place of employment». The article also deals with some problems of discrimination against employees and is aimed at specifying certain legal regulatory issues of this process, which is constituted by legislation. A study of the provision of state guarantees on this topic is discussed. Some of the ways to overcome youth unemployment are learnt, and it studies legislative regulations on the issue. An education of the future employee is also considered to be of great importance. The university graduates should have the rather high level of knowledge to be competitive in the labour market. The possibilities of encouraging employers to provide jobs for young specialists in accordance with the new edition of the law of Ukraine «On employment of population» are analyzed. An attention is also paid to the criminal liability for the gross violation of labour law. It is noted that the violations of labour rights in regard of a minor shall even be punishable by arrest. The conclusion is made, that Ukrainian labour legislation is not perfect and needs reforming to not only reflect but give corrective treatment where necessary to the current realities and vagaries of the Ukrainian labour market.

Key words: young specialists, employment, stimulus.

Сучасний стан економіки та показники рівня безробіття вимагають ґрунтовних досліджень проблем зайнятості різних категорій населення. Відповідно до ст. 43 Конституції України «Кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він сам вільно обирає або на яку вільно погоджується» [1, с. 49].

Саме молоді спеціалісти є тією частиною суспільства, яка має значний трудовий потенціал. Молодь може забезпечити ефективний розвиток економіки країни за умов соціальної підтримки з боку держави та реалізації всіх законодавчо закріплених прав і гарантій. У зв'язку з цим, необхідним є створення таких соціально-економічних умов для розвитку молоді та формування їх здібностей та навичок, які б дозволяли у повній мірі реалізовувати набутий під час навчання у вищому навчальному закладі знання (далі – ВНЗ).

Україна є ще достатньо молодою державою і багато правових норм запозичені з законодавства колишнього СРСР (деякі з них до теперішнього часу не втратили чинності). Інші правові норми були створені у відповідності з положеннями міжнародного законодавства і Міжнародної Організації Праці (далі – МОП). У сучасній Україні тисячі молодих спеціалістів потребують правової допомоги та захисту, тому праця молоді так детально регламентована в Кодексі законів про працю України (далі – КЗпП), який містить окрему главу XIII «Праця молоді».

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» [2] (далі – ЗУ «Про сприяння молоді в Україні») держава гарантує працездатній молоді (віком від 14 до 35 років) рівне з іншими громадянами право на працю. Крім того, питання працевлаштування, умов праці молоді, охорони її інтересів, професіоналізму, підвищення кваліфікації та

інші питання часто вирішуються з урахуванням положень, що містяться в колективних договорах та угодах.

У зв'язку зі складними соціально-економічними умовами в Україні, особливі труднощі з працевлаштуванням виникають саме у молодих спеціалістів. Діючим трудовим законодавством для молодих спеціалістів з урахуванням «особливих обставин», якими визначаються ці категорії, встановлюється певні гарантії. Однак, слід відмітити, що законодавча база не є досконалою. Перш за все, це обумовлено тим, що Україна використовує КЗпП, який вже втратив свою актуальність, оскільки був прийнятий ще у 1971 році. Реформування трудового законодавства України дозволить сучасному молодому спеціалісту стати конкурентоздатним на ринку праці.

З метою з'ясування соціальних показників, які відображають певні особливості статусу, звернемо увагу на саме поняття «молодий спеціаліст». Відповідно до ч. 2 ст. 197 КЗпП молоді спеціалісти – це випускники державних навчальних закладів, потреба в яких раніше була заявлена підприємством, установою, організацією та яким надається робота за фахом на період не менше трьох років у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України [3, с. 90].

Звертаючись до питання, у чому полягає особливість такої соціальної групи як молоді спеціалісти, необхідно відмітити два аспекти. По-перше, очевидними є певні соціальні переваги, властиві молоді, під ними розуміємо володіння новітніми технологіями, іноземними мовами, мобільність молодих людей. З іншого боку, наявними є типові загальні соціальні проблеми, до яких можна віднести: відсутність попереднього досвіду роботи, необхідність визначення зі спрямованістю своєї майбутньої діяльності, початком трудової діяльності, поєднаної із навчанням та інше. Безробіття або складність у пошуку престижної роботи – ось, що постає на шляху випускника ВНЗ.

Безробіття молоді є однією з актуальних проблем економіки, тому привертає особливу увагу сучасних дослідників. Проблеми та тенденції рівня безробіття, а також шляхи його мінімізації розглядали такі вчені, як І. К. Бондар, В. С. Васильченко, Є. М. Лібанова, І. С. Маслова, та інші.

Метою статті є дослідження актуальних проблем, що виникають при працевлаштуванні молодих спеціалістів в Україні, а також визначення можливих шляхів їх подолання.

Безробіття – це соціально-економічне явище, в умовах якого частина економічно активного населення не може знайти застосування своїй робочій силі. Працевлаштування молоді вважається однією з гострих соціально-економічних проблем, пов'язаних з тим, що ринок праці та ринок освітніх послуг, так як і товарний ринок, розвиваються за законами попиту і пропозиції. В такій ситуації важливим є контроль над балансом цих ринків для успішного розвитку суспільства та економіки України.

Права та обов'язки випускників вищих навчальних закладів, порядок їх працевлаштування, регламентовані положеннями Закону України (далі – ЗУ) «Про вищу освіту» [4], КЗпП, ЗУ «Про зайнятість населення» [5] та ін. Відповідно до ст. 6 ЗУ «Про зайнятість населення», кожен має право на вільний вибір місця, виду діяльності та роду занять, яке забезпечується державою шляхом створення правових, організаційних та економічних умов для такого вибору. Реалізація права на вибір місця, виду діяльності та роду занять здійснюється шляхом самостійного забезпечення особою своєї зайнятості чи звернення з метою працевлаштування до роботодавця або за сприяння центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, чи суб'єкта господарювання, який надає послуги з посередництва у працевлаштуванні [5].

У ст. 53 Конституції України закріплено право громадян на освіту [1]. Пріоритетні напрямки державної полі-

тики в сфері вищої освіти сформульовані у Національній доктрині розвитку освіти України [6], де одним із напрямків розвитку цієї сфери визначено інтеграцію вітчизняної освіти до європейського та світового освітніх просторів. Наукові дослідження та якісна освіта визнаються європейською спільнотою основою для формування контингенту активних громадян демократичного суспільства. Важливим завданням для університетів стає максимальне використання можливостей у сфері міжнародного співробітництва з метою створення єдиного європейського наукового й освітнього простору – зони «Європейської вищої освіти» [7, с. 127]. За таких умов необхідно звернути увагу на рівень підготовки спеціаліста у вищому навчальному закладі, який повинен бути достатньо високим, щоб забезпечити конкурентоздатність випускника на ринку праці. В цьому питанні ВНЗ повинен відігравати основну роль, нести відповідальність за виконання замовлення на підготовку спеціаліста.

На теперішній час в Україні молодь віком від 14 до 35 років (а саме ця вікова група відповідно до ЗУ «Про сприяння молоді в Україні», є молоддю), складає більше 13 мільйонів. А це п'ята частина населення України. Тому, розглянемо основні проблеми, які постають перед молодими спеціалістом при працевлаштуванні:

- відсутність державних гарантій щодо забезпечення молодих спеціалістів робочими місцями (ЗУ «Про сприяння молоді в Україні» проголошує, що: «Держава забезпечує працездатній молоді надання першого робочого місця на строк не менший двох років після закінчення або припинення навчання у загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах...» [2]. Однак, ця норма поширюється тільки на ті категорії осіб, підготовка яких здійснюється за державним замовленням);

- не врахована тенденція міграції молодих спеціалістів. Існують непоодинокі випадки, коли випускник ВНЗ не знайшовши гідного, на його думку, місця роботи за спеціальністю, виїжджає до інших країн світу, де пропонує свої послуги роботодавцям не за отриманим фахом;

- недостатнє сприяння держави створенню «молодіжних центрів праці», та забезпечення їх ресурсами з метою їх продуктивного функціонування;

- невиконання вимог законодавства щодо укладання трудового договору з неповнолітньою особою у письмовій формі. Ст. 187 КЗпП гарантує права неповнолітніх у трудових правовідносинах, які у разі, якщо вони не досягли вісімнадцяти років, у трудових правовідносинах прирівнюються в правах до повнолітніх, а в галузі охорони праці, робочого часу, відпусток та деяких інших умов праці користуються пільгами, встановленими законодавством України.

Варто зазначити, що ст. 172 Кримінального кодексу України (далі – КК) встановлює кримінальну відповідальність за грубе порушення законодавства про працю. Частина 2 ст. 172 КК передбачає, що подібні правопорушення, вчинені по відношенню до неповнолітнього, вагітної жінки чи матері, яка має дитину віком до чотирнадцяти років або дитину-інваліда, караються штрафом від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до п'яти років, або виправними роботами на строк до двох років, або арештом на строк до шести місяців [8].

Отже, намагаючись отримати своє перше робоче місце, молодий спеціаліст звертається до роботодавця. Роботодавець, в свою чергу, воліє поповнювати кадри молодими професійними спеціалістами з досвідом роботи, що є, практично, неможливим завданням. Відповідно до ст. 1 ЗУ «Про сприяння молоді в Україні» першим робочим місцем є місце роботи молодих громадян після закінчення будь-якого навчального закладу або припинення навчання в ньому, завершення професійної підготовки і перепідготов-

ки, а також після звільнення зі строкової військової служби або альтернативної (невійськової) служби [2]. З урахуванням вимог чинного трудового законодавства, додаткові гарантії щодо працевлаштування розповсюджуються і на категорію молодих спеціалістів. Однак, на практиці ці гарантії, на жаль, не забезпечуються належним чином.

Як заохотити роботодавця приймати на роботу саме молодих спеціалістів? Дану проблему має на меті вирішити новий ЗУ «Про занятість населення», Розділ IV якого містить заходи щодо сприяння зайнятості населення. До таких заходів, поряд із іншими належать: сприяння забезпеченню молоді першим робочим місцем та запровадження стимулів для стажування на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання, фізичних осіб, які застосовують найману працю, молоді, яка навчається. Частиною 3 ст. 24 ЗУ «Про занятість населення» гарантується, що, якщо роботодавець протягом року створював робочі місця, щомісяця виплачував зарплату не менше ніж три мінімальні заробітні плати за кожну особу, – йому компенсуються витрати у розмірі половини суми нарахованого єдиного внеску за відповідну особу за місяць. Частиною 1 ст. 26 відповідного Закону встановлює, що роботодавцю, який працевлаштовує на нове робоче місце громадян, зазначених у ч. 1 ст. 14 цього Закону (до категорії яких відносяться і молоді спеціалісти), компенсуються фактичні витрати у розмірі єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за відповідну особу за місяць, за який він сплачений. Компенсація виплачується протягом одного року з дня працевлаштування. Стаття 29 цього ж Закону передбачає розширення можливостей для підвищення конкурентоспроможності молоді, що полягає у наданні права проходити стажування за професією, за якою здобувається освіта, на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання, на умовах, визначених договором про стажування у вільний від навчання час. Метою такого стажування є набуття досвіду з виконання професійних завдань та обов'язків, удосконалення професійних знань, умінь та навичок, вивчення та засвоєння нових тех-

нологій, техніки, набуття додаткових компетенцій. Запис про проходження стажування роботодавець вносить до трудової книжки.

У зв'язку із ситуацією, що склалася, і з метою покращення умов для працевлаштування молодих спеціалістів, звернемо увагу на такі пропозиції:

- реалізація напрямку підготовки спеціалістів за «подвійними паралельними дипломами» з подальшим працевлаштуванням випускників;

- розвиток актуальних наукових досліджень в галузі працевлаштування молодих спеціалістів на території держав, які проводять підготовку даної категорії фахівців;

- створення своєрідних учнівських підприємств для працевлаштування не-повнолітніх у вільний від навчання час;

- створення при вузах або при службах зайнятості відділів по сприянню працевлаштуванню молоді.

Право на працю є одним із найголовніших прав людини, а молодь є майбутнім держави. У зв'язку з цим виникає гостра необхідність забезпечення стартових умов її діяльності. В ринкових умовах перед молодими спеціалістами постали проблеми, вирішення яких практично унеможливується без сприяння з боку держави. Випускник ВНЗ вперше виходить на ринок праці, не маючи практичного досвіду, що посилює його соціальну вразливість. Проте, молоді спеціалісти мають необхідний потенціал і завдяки своїм психологічним особливостям здатні швидше за інші вікові групи оволодівати новими професіями та знаннями. Вирішення проблем, що постають перед молодими спеціалістами при працевлаштуванні можливо лише за системної співпраці держави, навчальних закладів та роботодавців.

Зробити остаточні висновки, на скільки заходи сприяння працевлаштуванню молодих спеціалістів, запропоновані в ЗУ «Про зайнятість населення» стануть ефективними при вирішенні цієї проблеми, одразу неможливо, оскільки необхідно враховувати конкретні показники з цього питання. Однак, можливо з упевненістю стверджувати, що позитивні зрушення на шляху до вирішення цієї проблеми вже відбуваються.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 49.
2. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : Закон України від 05 лютого 1993 року № 2998-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>.
3. Кодекс Законів про працю України : Закон України від 10 грудня 1971 року. – Харків : «Ксилон», 2007. – 122 с.
4. Про вищу освіту : Закон України від 17 січня 2002 року № 2984-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>.
5. Про зайнятість населення : Закон України від 05 липня 2012 року № 5067-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
6. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.
7. Клочко А. М. Шляхи удосконалення міжнародного співробітництва в освітній сфері юридичного спрямування / Клочко А. М., Хворост О. О., Олійник К. М. // Актуальні проблеми міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти : XIII міжнародна науково-практична конференція (Ужгород – Кошице – Мішкольц, 29 листопада – 02 грудня 2011 року) : міжнародний науковий вісник. – Ужгород – Кошице – Мішкольц, 2012. – С. 127.
8. Кримінальний кодекс України : Закон України від 01 вересня 2001 року № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.